

УДК 316:261.7

Проскура В.В., канд. соціол. наук, Національний університет «Львівська політехніка»

РОЛЬ ЦЕРКВИ У РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЗАСУДЖЕНИХ ДО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Досліджено ролі та функції релігійних організацій і Церкви у цілому в процесі ресоціалізації засуджених до позбавлення волі. Виділено основні аргументи щодо залучення Церкви до даної діяльності.

Ключові слова: Церква, релігійні організації, ресоціалізація засуджених до позбавлення волі, установа виконання покарань.

Сучасний етап існування українського соціуму характеризується високим рівнем злочинності та застосуванням позбавлення волі як засобу боротьби з нею. Про масштаб проблеми свідчать статистичні дані Державної пенітенціарної служби (ДПтС): станом на 1 травня 2014 р. в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах перебувало 117 440 осіб [1].

Кримінальний кодекс України зазначає, що метою покарання є не тільки кара, але й виправлення засуджених та запобігання скоєнню ними нових злочинів. Однак намагання виправлення, ресоціалізації та підготовки засудженого до життя в суспільстві у контексті установи виконання покарань (УВП) істотно ускладнюється тим, що умови відбування покарань кардинально відрізняються від умов існування індивіда у суспільстві, а також відсутністю чітких критеріїв оцінювання діяльності УВП у цьому напрямі.

Покращити ситуацію щодо ресоціалізаційної роботи в установах виконання покарань може більш активне залучення Церкви, яка здатна ефективно впливати на морально-етичний комплекс особистості засудженого, надавати йому духовну та матеріальну підтримку. Це також зумовлено значною кількістю засуджених, які потребують духовної підтримки.

Вивченням особливостей діяльності релігійних організацій та окремих аспектів функціонування релігії на пострадянському просторі були присвячені роботи О. Барабаш, Н. Дудар, С. Здіорука, С. Качурової, М. Парашевіна, М. Петрушкевич, В. Титова, В. Токман та інших.

Науково-прикладні аспекти ресоціалізації засуджених до позбавлення волі досліджено у працях В. Білецького, О. Богатирьової, К. Горобця, О. Карамана, А. Осипової, О. Романенко, О. Соколової, І. Яковця та інших. Релігійні погляди на надання допомоги засудженим відображено в працях та промовах релігійних діячів Г. Драуса, А. Маркевича, К. Пантелея, В. Яценка та інших. Однак, незважаючи на вагомий внесок у науку зазначених авторів, питання щодо вивчення ролі Церкви та релігійних організацій у роботі із засудженими до позбавлення волі в Україні залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – визначити роль Церкви у роботі, спрямованій на ресоціалізацію засуджених до позбавлення волі.

За умови, якщо попередня соціалізація засудженого виявилася неадекватною щодо його соціального оточення, він може потребувати ресоціалізації – повторного процесу засвоєння соціальних норм, цінностей, ролей та навичок, які є адаптивними для функціонування в некримінальних соціальних середовищах.

У межах УВП забезпечити ресоціалізацію засуджених, яка б дозволяла їм у подальшому успішно реінтегруватись у суспільство, надзвичайно складно. Передбачені українським законодавством заходи, покликані знівелювати негативний вплив відбування покарання (на-

приклад, спрямовані на збереження соціально корисних зв'язків засуджених та підготовки їх до звільнення з УВП), здебільшого є малоефективними через формальність виконання та брак ресурсів.

В УВП особа повністю або ж частково десоціалізується в аспекті «затухання» відповідних зразків неадекватної поведінки. У цілому, відбування покарання у вигляді позбавлення волі характеризується такими чинниками:

- 1) підпорядкування жорстким нормам та правилам (обмежене пересування, режим дня та стиль життя);
- 2) брак можливості задовольняти різні потреби та доступу до ресурсів;
- 3) набуття особою специфічних обов'язків, порушення яких спричиняє правові наслідки;
- 4) перебування в специфічному середовищі, де може переважати субкультура із соціально-негативними нормами, цінностями, традиціями, які безпосередньо впливають на людину і значною мірою визначають її поведінку;
- 5) розрив соціально корисних зв'язків та ізоляція від суспільства;
- 6) стигматизуючий характер самого факту соціальної ізоляції (навішування такого негативного ярлика викликає переживання індивіда щодо своєї соціальної неповноцінності та активізує механізми психологічного захисту);
- 7) психологічні проблеми;
- 8) підпорядковане, часто принизливе становище;
- 9) деградація особистості при тривалих (понад 5 років) термінах перебування в УВП [2, с. 137; 3, с. 158–159];
- 10) формування пасивної життєвої позиції та залежності від інших у вирішенні власних проблем.

Водночас, перебуваючи в ізоляції, для засудженого є важливим турбота про нього та допомога у вирішенні проблем, які він не може розв'язати самостійно. Ефективна цілеспрямована діяльність персоналу УВП для забезпечення виправлення та ресоціалізації засуджених є неможливою без залучення інших соціальних інституцій [4, с. 1]. Особливе місце серед них посідають релігійні організації, або церковні інститути, які являють собою систему установ і форм діяльності, покликаних задовольняти релігійні потреби, а також регламентувати, контролювати та певним чином регулювати поведінку віруючих відповідної конфесії [5, с. 30].

Станом на 11 лютого 2015 р. в установах ДПтС України для задоволення релігійних потреб засуджених та персоналу облаштовано 141 культову релігійну споруду (107 храмів; 27 каплиць; сім молитовних будинків). Духовно-просвітницьку роботу в УВП проводять 1,8 тис. священнослужителів та волонтерів, які є представниками 103 релігійних конфесій, громад, організацій та церков, офіційно зареєстрованих в Україні. Загальна чисельність віруючих засуджених, які постійно відвідують заходи релігійного характеру, становить 35,5 тис. осіб [6].

В. Титов поділяє соціальні функції Церкви на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх (основних) функцій він відносить:

- 1) функцію богослужіння, пов'язану із задоволенням релігійних культових потреб віруючих;
- 2) функцію церковного управління, пов'язану з необхідністю організаційно-упорядкованого забезпечення діяльності Церкви як соціального інституту;
- 3) господарсько-економічну функцію, пов'язану з матеріально-технічним та фінансовим забезпеченням Церкви.

Зовнішніми (додатковими) функціями Церкви є:

- 1) нормотворча функція, пов'язана з регламентацією життя віруючих;

- 2) виховна функція, що полягає у релігійній освіті дітей та дорослих (через катехізацію тих, хто готується увійти до даної конфесії, та через повчальні проповіді, сповіді тощо);
- 3) благодійна функція Церкви, що реалізується через підтримку засуджених, створення і підтримку притулків для звільнених з УВП та інших осіб тощо;
- 4) місіонерська функція, яка здійснюється з метою залучення до Церкви нових членів;
- 5) політична функція Церкви [5, с. 30–31].

До сучасних тенденцій практики діяльності релігійних організацій належать розширення їх функцій за рахунок позарелігійних напрямів. Однак ці форми церковної діяльності, як правило, наповнюються релігійним змістом і мають на меті поступове залучення особи до релігії або посилення свого впливу на віруючу людину [5, с. 30–31]. До цієї групи функцій, на нашу думку, можна віднести: правозахисну, дозвілєву тощо.

Християнські конфесії залучають волонтерський рух у вигляді невеликих груп віруючих, які надають адресну соціальну, медичну та патронажну допомогу засудженим у місцях позбавлення волі. До «нових форм» соціального служіння С. Здіорук та В. Токман також відносять: 1) залучення до сучасного мистецтва (кінематографу та ін.) з метою привернення уваги до моральності; 2) створення та підтримка благодійних фондів при релігійних організаціях; 3) залучення вітчизняними релігійними організаціями ресурсів своїх одновірців із-за кордону з метою реалізації спільних соціальних ініціатив. У цьому напрямі першість залишається за протестантськими об'єднаннями [7].

Про потенціал Церкви у справі соціального служіння в пенітенціарній сфері може свідчити її високий авторитет в українському суспільстві. За даними опитування, проведеного у березні 2015 р. Research & Branding Group, серед інститутів влади і суспільства Церква має найбільшу довіру громадян (62% довіряють, 24% – не довіряють) [8].

На думку В. Білецького, релігія є надзвичайно ефективним засобом впливу на моральність та духовність особистості. Розвиток релігійної свідомості передбачає безумовне дотримання людиною відповідних заповідей, моральних принципів та норм [9, с. 104]. Духовно-моральний вплив релігії на людину в умовах ізоляції місць позбавлення волі виконує психотерапевтичну і компенсаторну функції завдяки здатності релігії утішати, пом'якшувати стан стресу, виступати моральним стимулятором каяття та сприяти моральному очищенню засудженого [10; 11, с. 59]. Активно використовуються релігійна періодика, кіно, радіо, телебачення, Інтернет [12, с. 12].

Спонукають до залучення Церкви окремі рішення керівних органів церков різних християнських конфесій та уривки з Нового Заповіту. Зокрема, у Посланні до євреїв, подано слова апостола Павла: «Пам'ятайте про в'язнів, немов із ними були б ви пов'язані, про тих, хто страждає». Не випадковим є і походження поняття «пенітенціарна установа» (від латинського «penitencia» – покаяння).

Діяльність Церкви високо оцінюють працівники пенітенціарних установ. За результатами дослідження, проведеного автором статті, як найефективнішу респонденти оцінюють співпрацю з релігійними організаціями (74,7%), тоді як неефективну – лише 7,7%¹ [13, с. 117]. За даними О. Романенка, діяльність представників релігійних організацій позитивно оцінюють ще більше працівників – 99,3% опитаних, на базі чого вказаний автор наголошує на доцільності введення інституту тюремних священників [14, с. 14].

Важливим контекстом діяльності Церкви в УВП є те, що більшість засуджених має позитивне ставлення як до самих представників Церкви, так і до їхньої діяльності. За ре-

¹ Дослідження проведено в Запорізькій, Київській та Львівській областях України у 2007 р. Опитано 85 працівників відділів соціально-виховної та психологічної роботи, які представляли виправні колонії різних рівнів безпеки: мінімальний – 33, середній – 41, максимальний – 11 осіб. Метод отримання інформації: анкетування шляхом самозаповнення формалізованого запитальника.

зультатами дослідження автора статті, 65,3% засуджених знають про діяльність конкретних релігійних організацій щодо допомоги засудженим та звільненим з місць позбавлення волі, а 31,1% вже отримують або планують отримувати від них допомогу² [13, с. 115]. Для засуджених можливість брати участь у релігійних заходах є ознакою того, що суспільство готове їх прийняти [15, с. 89], а самі священники виступають каналом зв'язку із соціумом [10].

Потреба у залученні Церкви до роботи із засудженими визнається державою на законодавчому рівні з 1988 р., коли священники отримали доступ до УВП. Сьогодні у вітчизняних колоніях дозволено сповідувати будь-яку релігію, а для відправлення релігійних обрядів у ці установи допускаються представники усіх офіційно зареєстрованих релігійних організацій.

На адміністрацію колонії покладено функції сприяння у запрошенні священнослужителів, участі у визначенні місця, часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії [16, ст. 128].

Богослужіння і релігійні обряди в колоніях проводяться на прохання засуджених або за зверненням релігійної організації в неробочий час. Засуджені мають право на придбання і користування релігійною літературою, іншими предметами і матеріалами релігійного призначення, використання яких не суперечить умовам виконання покарання [16, ст. 128]. Зважаючи на обмеженість реальної ініціативи з боку засуджених, О. Богатирьова вважає, що саме громада (зокрема, релігійна) повинна йти на зустріч засудженим та ініціювати взаємодію [4, с. 3].

Проаналізуємо види діяльності, котрі втілюють релігійні організації у вітчизняних установах виконання покарань. В якості основного методу дослідження нами був обраний кількісний контент-аналіз тексту. Джерелами для аналізу виступали онлайн-ві публіцистичні статті, розміщені на трьох міжконфесійних веб-сайтах: «Релігія в Україні», «Інститут релігійної свободи» та «Релігійно-інформаційна служба України», які позиціонують себе як незалежні від конкретної церкви та конфесії.

Критеріями, за якими аналізувалися обрані джерела, були: 1) наявність у публікації інформації про діяльність релігійних організацій та окремих їх представників щодо осіб, які відбували покарання у місцях позбавлення волі в Україні, 2) розміщення після 1 січня 2012 р. Зважаючи на обмежену кількість матеріалу на задану тему, вибіркова сукупність є еквівалентною генеральній. У випадку, коли повідомлення на декількох джерелах були ідентичними (той самий текст з посиланням на інше джерело або висвітлення тієї самої події), аналізувався зміст лише одного джерела. Одиницями аналізу виступали окремі слова, словосполучення, що відображали згадувані види діяльності. Одиницею підрахунку була кількість згадувань одиниць аналізу. Усього проаналізовано 23 публікації.

У результаті було виділено 39 видів діяльності Церкви та її представників (табл. 1). Найширше серед внутрішніх (основних) функцій представлена функція богослужіння – вісім видів діяльності, що є доволі традиційними для Церкви (проведення богослужінь, сповідей, обрядів). Щодо функції церковного управління виділено два види: створення і підтримка благодійних фондів («Карітас» при Українській греко-католицькій церкві, «Острів надії» при Українській православної церкві Московського патріархату тощо) та залучення вітчизняними релігійними організаціями ресурсів від своїх одновірців із-за кордону. Щодо господарсько-економічної – не виділено жодної. Це можна пояснити високим рівнем потреби засуджених у підтримці, тому вони навряд чи зможуть виступати у ролі донора ресурсів для Церкви.

² Дослідження проведено в Запорізькій, Київській та Львівській областях України у 2007 р. Усього опитано 514 респондентів чоловічої статі, старших за 18 років, які відбували покарання у виправних колоніях різних рівнів безпеки: мінімальний – 74, середній – 411, максимальний – 29 осіб. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує 4,5%. Метод отримання інформації: анкетування шляхом самозаповнення формалізованого запитальника.

Спектральний розподіл видів діяльності щодо засуджених відповідно до функцій Церкви

№ з/п	Функції	Види діяльності
1	Богослужіння	Проведення богослужінь (1), молебнів (2), сповідей (1), обрядів (хрещення, миропомазання тощо) (2), привезення в УВП релігійних святинь (зокрема, мощів святих та часток Хреста Господнього) (2), проведення хресної ходи зі святинями по УВП (1), освячення Хреста на місці, де розпочнеться будівництво церкви (1)
2	Церковне управління	Створення і підтримка благодійних фондів (1), залучення вітчизняними релігійними організаціями ресурсів від своїх одновірців із-за кордону (1)
3	Нормотворча	Викладання предметів духовно-морального спрямування у слідчому ізоляторі (1)
4	Виховна	Проведення проповідей (1), благословення подій (наприклад, початку нового навчального року у школі для неповнолітніх ув'язнених) (1)
5	Благодійна	Збирання пасхальних кошиків для дітей, матері яких відбувають покарання (1), благодійний продаж ікон для забезпечення потреб засуджених (1), відкриття програми соціальної реабілітації алко- та наркозалежних для звільнених з УВП (1), надання підтримки з боку Всеукраїнської громадської організації «Асоціація Християнських центрів реабілітації осіб, залежних від наркотиків та алкоголю» (1)
6	Місіонерська	Демонстрація фільмів на релігійну тематику (1), залучення до заходів колишніх засуджених (1), роздавання молитвословів та пам'ятних ікон (1)
7	Правозахисна	Участь у розробці законопроектів (1), створення робочої групи з метою удосконалення законодавства у сфері пенітенціарної політики за участю представників конфесій (2), взаємодія з парламентськими комітетами Верховної Ради України (3), звернення до Президента України щодо прав жінок-матерів (1)
8	Взаємодія з іншими суб'єктами пенітенціарної допомоги	Участь у міжконфесійних об'єднаннях (1), проведення виїзних засідань Української міжконфесійної християнської місії «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі» (5), обговорення досвіду співпраці Церкви і ДПтС України (1), обговорення питань будівництва храмів в УВП (1), планування спільних заходів Української міжконфесійної християнської місії «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі» і ДПтС (1), підготовка пропозицій для ДПтС щодо вдосконалення душпастирської опіки (1), підписання Угоди про співпраці Церкви з ДПтС (1)
9	Волонтерська	Залучення колишніх засуджених до служіння в пенітенціарних закладах (1), залучення парафіян до служіння в пенітенціарних закладах (1)
10	Дозвіллева	Організація виставок робіт осіб, які перебувають у місцях позбавлення волі (2), постановка в УВП вистав та мюзиклів (1), конкурсне оцінювання мистецьких творів в'язнів, організація концертів християнської пісні (1), організація гуртка з виготовлення виробів релігійної тематики (1), організація спортивних заходів (футбольних матчів тощо) (1)
11	Просвітницька	Проведення курсу тренінгів, присвячених профілактиці негативних явищ (зокрема, з боку БФ «Карітас») (1), прийняття рішення про випуск фільму для запобігання самогубствам (1)
12	Методична	Видання методичних рекомендацій (посібників) для служителів церкви у місцях ув'язнення (1), проведення науково-практичних конференцій та круглих столів (2), розробка проекту Концепції релігійної опіки осіб, позбавлених волі (1)

Найширше серед зовнішніх (додаткових) функцій представлені благодійна та місіонерська – відповідно, чотири та три види діяльності. Лише два види діяльності виділено щодо виховної та один – щодо нормотворчої функцій.

Серед позарелігійної групи функцій нами емпірично було виділено правозахисну, волонтерську, дозвілєву, просвітницьку, методичну та функцію взаємодії з іншими суб'єктами пенітенціарної допомоги. Серед цієї групи найширше представлена функція взаємодії з іншими суб'єктами пенітенціарної допомоги – сім видів. Переважно, це – інформація про взаємодію релігійних організацій з ДПтС між собою. Так, інформація про проведення виїзних засідань (здебільшого на базі установ ДПтС) Української міжконфесійної християнської місії «Духовна та благодійна опіка в місцях позбавлення волі» зустрічається п'ять разів.

Потужно представлена дозвілєва функція (п'ять видів). Відповідні види діяльності можна поділити на організацію з безпосереднім залученням ув'язнених (зокрема, організація гуртка з виготовлення виробів релігійної тематики) або без нього (наприклад, постановка в УВП вистав).

Важливою функцією, згідно з кількістю згадувань, є правозахисна (чотири). Вона переважно стосувалася лобювання законодавства щодо душпастирської діяльності в установах ДПтС (капеланство), над яким в останні роки потужно працювали релігійні організації, і найчастіше виявлялася у взаємодії з парламентськими комітетами Верховної Ради України, створенні спеціальної робочої групи за участю представників конфесій.

Результатом діяльності представників Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій стала розробка проекту змін до Кримінально-виконавчого кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо регулювання діяльності капеланів в органах та установах, що підпорядковуються Державній пенітенціарній службі України, ухвалення якого відбулося 14 травня 2015 р.

Представлена також методична функція, до якої ми віднесли видання методичних рекомендацій (посібників) для служителів Церкви у місцях ув'язнення, проведення науково-практичних конференцій та круглих столів і розробка проекту Концепції релігійної опіки осіб, позбавлених волі.

Волонтерська функція включала залучення до служіння в пенітенціарних закладах звичайних парафіян та колишніх засуджених, які стали представниками відповідної конфесії. Просвітницька функція стосувалася проведення курсу тренінгів, присвячених профілактиці негативних явищ (зокрема, з боку БФ «Карітас») та прийняття рішення про випуск фільму для запобігання самогубствам.

Висновки. Потреба у залученні церкви постає на фоні неспроможності державних інституцій забезпечити в межах УВП ресоціалізацію засуджених, яка би дозволяла їм у подальшому успішно реінтегруватись у суспільство. До основних аргументів на користь залучення Церкви до роботи із засудженими до позбавлення волі належать: здатність релігії ефективно впливати на моральність і духовність особистості, спонукати її до безумовного дотримання відповідних принципів та норм; високий авторитет Церкви в українському суспільстві; висока оцінка діяльності Церкви працівниками пенітенціарних установ; запит на духовну підтримку і довіра з боку більшості засуджених, теологічне підґрунтя роботи із засудженими тощо. Варто зазначити, що залученість засуджених до релігійних обрядів та інших атрибутів релігійності не завжди пов'язана з інтерналізацією релігійних догм, а може свідчити лише про прийняття зовнішніх форм релігійності (відвідування богослужінь, носіння хрестиків, зберігання релігійних книг та ікон).

Основними функціями Церкви щодо ресоціалізації засуджених до позбавлення волі є: 1) група внутрішніх функцій (богослужіння та церковного управління), 2) група зовнішніх функцій (нормотворча, виховна, благодійна та місіонерська), 3) група позарелігійних функцій

(правозахисна, волонтерська, дозвіллева, просвітницька, методична та функція взаємодії з іншими суб'єктами пенітенціарної допомоги).

Проведене дослідження є науковою розвідкою, на основі якої доцільно дослідити змістове наповнення та інтенсивність реалізації функцій релігійними організаціями різних конфесій. Також доцільним є проведення моніторингу відповідних функцій після набуття чинності законодавчих актів щодо регулювання діяльності капеланів в органах та установах, що підпорядковуються Державній пенітенціарній службі України.

Список використаних джерел

1. Кількість засуджених в установах виконання покарань продовжує скорочуватися [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/722318>.
2. *Горобець К.* Соціальна основа рецидивної злочинності / К. Горобець // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 4. – С. 136–138.
3. *Осипова А.А.* Справочник психолога по работе в кризисных ситуациях / А.А. Осипова. – 2-е изд. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 315 с.
4. *Богадирьова О.І.* Участь громадськості у процесі виправлення та ресоціалізації засуджених, підоблікових кримінально-виконавчій інспекції / О.І. Богадирьова // Правничий часопис Донецького університету. – 2013. – № 2. – С. 129–135.
5. *Титов В.Д.* Релігієзнавство. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.Д. Титов, С.В. Качурова, О.В. Барабаш / за ред. В.Д. Титова. – Х. : Право, 2004. – 272 с.
6. У Верховній Раді України у першому читанні прийнято законопроект, що врегулює питання душпастирського служіння в установах ДПтС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/766109>.
7. *Здіорук С.* Соціальна діяльність церкви та релігійних організацій [Електронний ресурс] / С. Здіорук, В. Токман. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/february2009/9.htm>.
8. Політична ситуація в Україні. Рейтинги партій і політиків [Електронний ресурс] / Research & Branding Group. – Режим доступу : <http://rb.com.ua/ukr/projects/omnibus/9021/>.
9. *Білецький В.В.* Виправлення девіантної особистості: філософський погляд / В.В. Білецький. – Донецьк : Східний видавничий дім, – 2003. – 156 с.
10. *Августин.* Про соціальну роботу з засудженими [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archiv.orthodox.org.ua/page-1360.html>.
11. *Караман О.Л.* Досвід організації соціально-виховної роботи з неповнолітніми засудженими в спеціальній виховній установі / О.Л. Караман // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – № 2. – С. 53–60.
12. *Петрушкевич М.С.* Особливості вияву комунікаційної функції релігії у християнських конфесіях : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.11 / М.С. Петрушкевич. – К. : Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, 2007. – 20 с.
13. *Проскура В.В.* Інституційне забезпечення процедур соціально-адаптаційної роботи з особами, які звільняються з місць позбавлення волі // Социальные технологии: актуальные проблемы теории и практики. – Запорожье : ГУ «ЗИГМУ». – 2007. – Вып. 35. – С. 109–119.
14. *Романенко О.В.* Пенітенціарна функція демократичної правової держави та роль громадянського суспільства в механізмі її реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О.В. Романенко. – К. : Київський юридичний ін-т МВС України, 2004. – 19 с.

15. Соколова О.В. Духовное воспитание заключенного: социальный аспект / О.В. Соколова // Социальная политика и социология. – 2006. – № 1. – С. 88–90.
16. Кримінально-виконавчий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 3–4. – С. 21.

References

1. *Kil'kist' zasudzhennykh v ustanovakh vykonannya pokaran' prodovzhuye skorochuvatysya* [The number of convicts in penal institutions continues to decline], available at: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/722318> [in Ukrainian]
2. Gorobets' K. *Sotsial'na osnova retsydyvnoi zlochynnosti* [The social basis of recidivism]. *Pidpnyemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 2005, No. 4, pp. 136–138 [in Ukrainian]
3. Osipova A.A. *Spravochnik psikhologa po rabote v krizisnykh situatsiyakh, 2-e izd.* [Guide for the psychologist while working in crisis situations, 2nd ed.]. Rostov-on-Don, Feniks, 2006, 315 p. [in Russian]
4. Bogatyryova O.I. *Uchast' gromads'kosti u protsesi vypravlennya ta resotsializatsii zasudzhennykh, pidoblikovykh kryminal'no-vykonavchii inspektsii* [Public participation in the process of correction and re-socialization of convicts, reported by the criminal-executive inspection]. *Pravnychi chasopys Donets'kogo universytetu*, 2013, No. 2, pp. 129–135 [in Ukrainian]
5. Titov V.D., Kachurova S.V., Barabash O.V. *Religieznavstvo. Pidruchnyk dlya studentiv yurydychnykh spetsial'nostei vyshchykh navchal'nykh zakladiv, za red. V.D. Titova* [Religious studies. Textbook for law students of higher educational institutions, ed. by V.D. Titov]. Kharkiv, Pravo, 2004, 272 p. [in Ukrainian]
6. *U Verkhovnii Radi Ukrainy u pershomu chytanni pryinyato zakonoproekt, shcho vregul'ovuye pytannya dushpastyrs'kogo sluzhynnyia v ustanovakh DPtS Ukrainy* [Verkhovna Rada of Ukraine adopted the first reading of the draft law regulating the issues of pastoral Ministry in institutions of the state penitentiary service of Ukraine], available at: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/766109> [in Ukrainian]
7. Zdioruk S., Tokman V. *Sotsial'na diyal'nist' tserkvy ta religiinykh organizatsii* [The social activities of churches and religious organizations], available at: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/february2009/9.htm> [in Ukrainian]
8. *Politychna sytuatsiya v Ukraini. Reityngy partii i politykiv* [The political situation in Ukraine. Ratings of parties and politicians]. Research & Branding Group, available at: <http://rb.com.ua/ukr/projects/omnibus/9021/> [in Ukrainian]
9. Bilets'kyi V.V. *Vypravlennya deviantnoi osobystosti: filosof's'kyi poglyad* [Correction of deviant personality: philosophical view]. Donets'k, Skhidnyi vydavnychii dim, 2003, 156 p. [in Ukrainian]
10. Avgustin. *Pro sotsial'nu robotu z zasudzhenyimi* [On social work with convicts], available at: <http://archiv.orthodox.org.ua/page-1360.html> [in Ukrainian]
11. Karaman O.L. *Dosvid organizatsii sotsial'no-vykhovnoi roboty z nepovnotimimy zasudzhenyimi v spetsial'nii vykhovnii ustanovi* [The experience of organization of socio-educational work with juvenile offenders in a special educational institution]. *Sotsial'na pedagogika: teoriya ta praktyka*, 2013, No. 2, pp. 53–60 [in Ukrainian]
12. Petrushkevych M.S. *Osoblyvosti vyyavu komunikatsiinoi funktsii religii u khrystyians'kykh konfesiyyakh: avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk* [Peculiarities of religion communication functions manifestation in Christian denominations : author. diss. ... candidate. philos. sciences]. Kyiv, H.S. Skovoroda Institute of Philosophy NAS of Ukraine, 2007, 20 p. [in Ukrainian]
13. Proskura V.V. *Instytutsiine zabezpechennya protsedur sotsial'no-adaptatsiinoi roboty z osobamy, yaki zvil'nyayut'sya z mists' pozbavlennya voli* [Institutional support of procedures for socio-adaptive

- work with individuals who are released from places of imprisonment]. *Sotsial'nye tekhnologii: aktual'nye problemy teorii i praktiki*, 2007, Issue 35, pp. 109–119 [in Ukrainian]
14. Romanenko O.V. *Penitentsiarna funktsiya demokratychnoi pravovoi derzhavy ta rol' gromadyans'kogo suspil'stva v mekhanizmi ii realizatsii: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk* [Penal function of a democratic legal state and the role of civil society in its implementation mechanism : author. dis. ... cand. legal. sciences]. Kyiv, Kiiv's'kyi yurydychnyi in-t MVS Ukrainy, 2004, 19 p. [in Ukrainian]
  15. Sokolova O.V. *Dukhovnoe vospitanie zaklyuchennogo: sotsial'nyi aspekt* [Spiritual education of the prisoner: the social aspect]. *Sotsial'naya politika i sotsiologiya*, 2006, No. 1, pp. 88–90 [in Russian]
  16. *Kryminal'no-vykonavchyi kodeks Ukrainy* [Criminal Executive code of Ukraine]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2004, No. 3–4, p. 21 [in Ukrainian]

Отримано 25.05.15

Проскура В.В., канд. социол. наук, доцент кафедры социологии и социальной работы Национального университета «Львовская политехника»

РОЛЬ ЦЕРКВИ В РЕСОЦИАЛИЗАЦИИ ОСУЖДЕННЫХ К ЛИШЕНИЮ СВОБОДЫ

Исследованы роль и функции религиозных организаций и Церкви в целом в процессе ресоциализации осужденных к лишению свободы. Выделены основные аргументы относительно привлечения Церкви к данной деятельности.

Ключевые слова: Церковь, религиозные организации, ресоциализация осужденных к лишению свободы, учреждение исполнения наказаний.

Proskura V.V., PhD. (Sociology), associate professor, department of sociology and social work, National University «Lviv Polytechnic»

THE ROLE OF THE CHURCH IN THE RESOCIALIZATION OF THE CONVICTED PERSONS

Author analyses the role and functions of religious organizations and Church in general in the process of resocialization of convicted persons. Article dwells upon basic arguments regarding the involvement of the Church in aforementioned activity.

Keywords: church, religious organizations, resocialization of convicted persons, penitentiary institution.